

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W.
przeciwko W. Ł.

o odszkodowanie na podstawie art. 61¹ k.p.

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 lipca 2019 r.,

zażalenia strony powodowej na wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Ł.

z dnia 14 stycznia 2019 r., sygn. akt VIII Pa [...],

1. oddala zażalenie;

**2. zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanej kwotę 337
(trzysta trzydzieści siedem) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.**

UZASADNIENIE

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. wniosła pozew
przeciwko W. Ł. o zapłatę 2.756 zł tytułem odszkodowania za nieuzasadnione
rozwiązanie przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia na podstawie
art. 55 § 1¹ k.p.

Nakazem zapłaty z 4 lipca 2016 r. Sąd Rejonowy w S. nakazał pozwanej,
aby zapłaciła na rzecz strony powodowej kwotę 2.756 zł tytułem odszkodowania
oraz kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Pozwana

wniosła sprzeciw od nakazu zapłaty w ustawowym terminie. Po wniesieniu sprzeciwu od nakazu zapłaty sprawa przed Sądem Rejonowym w S. toczyła się w składzie jednego sędziego.

Sąd Rejonowy w S., wyrokiem z 12 lipca 2018 r., zasądził od pozwanej W. Ł. na rzecz powódki Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. kwotę 2.756 zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 8 lipca 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego; oddalił powództwo w pozostałym zakresie; nadał wyrokowi w punkcie 1. rygor natychmiastowej wykonalności oraz nakazał pobrać od pozwanej W. Ł. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w S. kwotę 138 zł tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego wniosła pozwana, zaskarżając wyrok w zakresie uwzględniającym powództwo wraz z kosztami postępowania, kosztami sądowymi i rygorem natychmiastowej wykonalności.

Sąd Okręgowy w Ł., wyrokiem z 14 stycznia 2019 r., uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie poczynając od 15 grudnia 2016 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w S., pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania za drugą instancję.

W ocenie Sądu odwoławczego, apelacja zasługiwała na uwzględnienie, jednak na innej podstawie niż podniesiona w treści apelacji. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że strona powodowa (były pracodawca) dochodziła w toczącym się postępowaniu od pozwanej (byłego pracownika) odszkodowania na podstawie art. 61¹ k.p., czyli odszkodowania w związku z nieuzasadnionym rozwiązaniem przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia na podstawie art. 55 § 1¹ k.p. Tego rodzaju roszczenie mieści się w katalogu roszczeń wymienionych w art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c. Powinno być więc rozpoznawane w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników (tzw. skład ławniczy w opozycji do składu jednoosobowego). Tymczasem Sąd Rejonowy przeprowadził postępowanie i rozpoznał sprawę (wydał wyrok) w składzie jednego sędziego, a zatem w składzie innym niż przewidziany dla tego rodzaju sprawy. W tej sytuacji sprawa przed Sądem pierwszej instancji była prowadzona, zdaniem Sądu odwoławczego, w warunkach nieważności postępowania. Z tych też względów Sąd Okręgowy w Ł.

uznał, że zaskarżony wyrok należało uchylić na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. oraz znieść postępowanie w zakresie czynności sądowych przeprowadzonych poczynając od rozprawy z 15 grudnia 2016 r. w niewłaściwym składzie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w S., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu za drugą instancję.

Strona powodowa wniosła zażalenie na wyrok Sądu Okręgowego w Ł., podnosząc zarzuty naruszenia: 1) art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c. przez ich niewłaściwą wykładnię, w sytuacji gdy roszczenie dochodzone przez powódkę nie dawało podstaw do przyjęcie, że do rozpoznania przedmiotowej sprawy właściwy jest kolegialny skład orzekający (sędzia zawodowy i dwóch ławników); 2) art. 379 pkt 4 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy nie zachodziły przesłanki nieważności postępowania, a skład sądu orzekającego był zgodny z przepisami prawa.

Strona powodowa wniosła o uchylenie zaskarżonego zażaleniem wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania zażaleniowego.

Zdaniem strony powodowej, redakcja art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c. wskazuje, że intencją ustawodawcy było, aby sprawy, w których dochodzi do kumulacji roszczeń mających różny charakter, były rozpatrywane w powiększonym składzie ławniczym z uwagi na potrzebę włączenia w ograniczonym jednak zakresie do orzekania czynnika społecznego w osobie ławników. Literalna wykładnia art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c. powinna prowadzić do wniosku, że sprawa o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy podlega rozpoznaniu w składzie ławniczym jedynie w sytuacji, gdy roszczenie to dochodzone jest razem z jednym z roszczeń wymienionych przed zwrotem „i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy”. W rozpoznawanej przez Sąd Rejonowy w S. sprawie taki przypadek nie miał miejsca. Oznacza to, że zastosowanie znajduje reguła podstawowa z art. 47 § 1 k.p.c., czyli skład sędziowski jednoosobowy.

W odpowiedzi na zażalenie pozwana wniosła o jego oddalenie oraz o zasądzenie na jej rzecz od strony powodowej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się nieuzasadnione i z tej przyczyny zostało oddalone.

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Rozważając charakter tego zażalenia, Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że kontrola dokonywana w ramach tego środka powinna mieć charakter formalny, skupiający się na przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji. Ponieważ zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest skierowane przeciwko uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, to ocenie w tym postępowaniu zażaleniowym może być poddana jedynie prawidłowość zakwalifikowania przez sąd odwoławczy określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Ocena ta nie obejmuje natomiast merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji ani prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się do kwalifikacji powstałej sytuacji procesowej w kontekście przesłanek z art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Oznacza to, że Sąd Najwyższy sprawdza jedynie, czy rzeczywiście doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, bądź czy nie doszło do nieważności postępowania. Tylko spełnienie lub niespełnienie tych przesłanek ma znaczenie w postępowaniu wywołanym wniesionym zażaleniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 czerwca 2014 r., III PZ 6/14, LEX nr 1486981; z 30 września 2014 r., III UZ 9/14, LEX nr 1515151; z 21 października 2014 r., III PZ 9/14, LEX nr 1532750; z 20 lutego 2015 r., V CZ 112/14, LEX nr 1677146; z 22 lipca 2015 r., I UZ 6/15, LEX nr 1767098; z 14 lipca 2016 r., II UZ 22/16, LEX nr 2080525).

W rozpoznawanej sprawie przyczyną uchylenia przez Okręgowy w Ł. wyroku Sądu Rejonowego w S. była stwierdzona przez Sąd odwoławczy nieważność

postępowania przed Sądem pierwszej instancji wynikająca z wadliwego składu tego Sądu. Zgodnie z art. 397 pkt 4 k.p.c. nieważność postępowania ma miejsce m.in. wówczas, gdy skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy. Rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy w postępowaniu wywołanym zażaleniem na kasatoryjny wyrok Sądu drugiej instancji podlegała związku z tym wyłącznie kwestia prawidłowego składu sądu orzekającego w pierwszej instancji, w szczególności, czy zgodny z ustawą (niesprzeczny z przepisami prawa) byłby w rozpoznawanej sprawie skład jednoosobowy (złożony z jednego sędziego zawodowego), czy też skład trzyosobowy (złożony z jednego sędziego zawodowego oraz dwóch ławników).

W postępowaniu procesowym kwestię składu sądu w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji reguluje między innymi art. 47 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, w pierwszej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Regułą jest zatem rozpoznawanie spraw cywilnych w składzie jednoosobowym. Od tej reguły są jednak wyjątki. Na przykład według art. 47 § 2 pkt 1 k.p.c. w sprawach z zakresu prawa pracy w pierwszej instancji sąd w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników rozpoznaje sprawy:

- a) o ustalenie istnienia, nawiązanie lub wygaśnięcie stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy,
- b) o naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu i o roszczenia z tym związane,
- c) o odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku stosowania mobbingu.

W rozpoznawanej sprawie chodzi o rozumienie (wykładnię) i właściwe zastosowanie art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c., ponieważ sprawa ta dotyczy odszkodowania za nieuzasadnione rozwiązanie przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia na podstawie art. 55 § 1¹ k.p., którego pracodawca domaga się na podstawie art. 61¹ k.p.

W ocenie Sądu Najwyższego przywołany przepis powinien być rozumiany w ten sposób, że skład trzyosobowy (z udziałem ławników) dotyczy spraw z zakresu prawa pracy:

- (-) o ustalenie istnienia, nawiązanie lub wygaśnięcie stosunku pracy,
- (-) o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy,
- (-) o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i
- (-) o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy.

Rozpoznawana sprawa dotyczy bezpośrednio i jednoznacznie odszkodowania dochodzonego przez pracodawcę w związku z nieuzasadnionym (lub naruszającym przepisy) rozwiązaniem stosunku pracy przez pracownika bez wypowiedzenia. Mieści się zatem w kategorii spraw enumeratywnie wymienionych w art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c. (*in fine* tego przepisu).

Sprawy „o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy” to nie tylko sprawy o odszkodowanie dochodzone przez pracownika w związku z rozwiązaniem stosunku pracy przez pracodawcę. To także sprawy o odszkodowanie, którego domaga się od pracownika pracodawca po rozwiązaniu przez pracownika umowy o pracę bez wypowiedzenia niezgodnie z przepisami prawa (art. 61¹ k.p.). Przepis art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c. nie czyni tu bowiem żadnego rozróżnienia (nie eliminuje z zakresu regulacji roszczeń pracodawcy). Niezależnie zatem od tego, czy odszkodowania „w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy” domaga się pracownik (np. art. 45 § 1 k.p., art. 56 § 1 k.p.), czy też pracodawca (art. 61¹ k.p.), skład sądu w postępowaniu pierwszoinstancyjnym wyznacza ten właśnie przepis procedury cywilnej.

Sposób rozumienia art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c. proponowany przez wnoszącą zażalenie stronę powodową jest niemożliwy do przyjęcia. Powódka w zażaleniu sugeruje, że sprawa „o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy” podlega rozpoznaniu w składzie ławniczym jedynie wówczas, gdy roszczenie to jest

dochodzone łącznie (razem) z jednym z roszczeń wymienionych przed zwrotem „i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy”. Oznacza to, że roszczenie „o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy” musiałoby być dochodzone łącznie (razem) z którymś z pozostałych roszczeń: albo „o ustalenie istnienia, nawiązanie lub wygaśnięcie stosunku pracy”, albo „o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy”, albo „o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy”. Już samo to zestawienie ujawnia brak logicznego powiązania ocenianych żądań. Jeżeli bowiem pracownik domaga się uznania bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy albo przywrócenia go do pracy lub przywrócenia poprzednich warunków pracy, to nie dochodzi równocześnie (łącznie, razem) odszkodowania z tytułu nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia lub rozwiązania stosunku pracy, ponieważ są to roszczenia alternatywne, pozostające wobec siebie w stosunku rozłącznym (możliwe jest domaganie się albo uznania wypowiedzenia za bezskuteczne lub przywrócenia do pracy, albo odszkodowania). W przypadku roszczeń o ustalenie istnienia albo nawiązanie stosunku pracy trudno sobie wyobrazić równoległe dochodzone odszkodowanie w związku nieuzasadnionym lub naruszającym przepisy wypowiedzeniem lub rozwiązaniem stosunku pracy. Tak więc propozycja powódki dotycząca interpretacji art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c. nie sprawdza się po głębszej analizie.

Prowadzi to do wniosku, że ocena Sądu Okręgowego co do rozpoznania sprawy przez Sąd Rejonowy w składzie sprzecznym z przepisami prawa jest prawidłowa. W postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji doszło do nieważności postępowania, co uzasadniało orzeczenie przez Sąd drugiej instancji na podstawie art. 386 § 2 k.p.c.

Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. O kosztach Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 98 § 1 k.p.c.